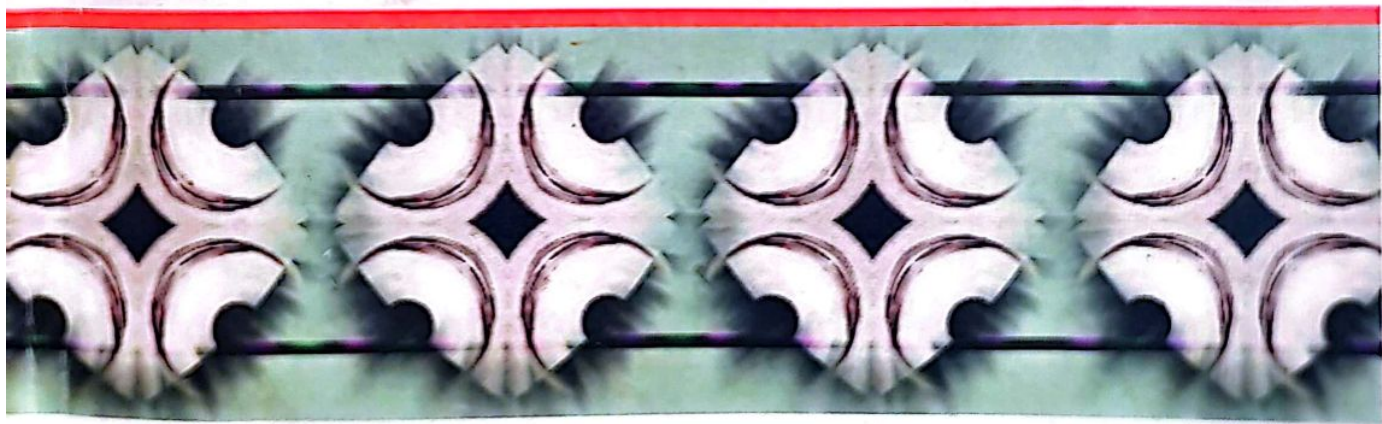

EKIKAKY'EKOBE

Ekyavaako okweddira Ekkobe

Mu binyumizibwa n'ebiwandiikiddwa kigambibwa nti, Olwali olwo ijajjife Nsereko Kalamazi ne yegatta ku Ssekabaka Kintu batabaale Bemba, bajja batambula okuva e Buvanjuba bwa Uganda mu kitundu ekyali kiyitibwa "Ggwe" mu kiseera kino ye Samia Bugwe, baabo mu Bugisu gye yasanga omuwala gwe yegomba n'ayagala amuwase. Ekiseera kyatuuka ijajjife Nsereko ne banne ne bagenda okweyanjula ku buko. Baba batudde ku maliba nga babagabula ebittafuttafu wansi w'omuti, ekkobe ne liva waggulu ne limukuba mu kiwalaata n'awanamira ku lujjulo n'ayisibwa bubi nnyo anti lyamuleetera okuswala! Bwatyo kwe kugamba nti, okuva leero abaana bange n'abazzukulu tewabanga alya ekkobe. N'okuva olwo, ekkobe nerizirwa era ne rifuuka Omuziro.

Kigambibwa nti, omuwala gwe yali ayogereza yali ayitibwa Namboozo oluvannyuma eyafuuka Nambooze. Namboozo bwe yazaala omwana omulenzi, Nsereko n'amutuuma Male ekitegeeza nti, "amakobe tugamale okugalya." Omwana owookubiri n'amutuuma Busuulwa nti, "amakobe tugasule." Ate owookusatu yatuumibwa Ssebuliba, nga yejjukanya amaliba kweyali atudde ekkobe limale limukube. Omwana omulala yamutuuma Nambooze okumubbula mu mukazi Namboozo gwe yali agenze okwogereza.

Ijajjife ono Nsereko nga bali ne Kabaka Kintu oluvannyuma lw'okutta Kabaka Bemba Musota eyali aliisa Abaganda akakanja, yasooka kusenga ku mutala gwe bayita Kanyanya mu Busujju okuliraana Magonga. Oluvannyuma yasaba mukama we Kintu n'amuwa ku mutala Buzimwa okwali baganda be Gubiri, Kakulukuku ne Nalugunju abaali bafugibwa Omunyolo Kasamu Nayiko gwe yagobako. Eyo y'emu kunsonga eyamusabya omutala Buzimwa oluvannyuma kwe yasinziira okulumba era n'atabaala Abanyolo abalala abaali mu bitundu ebiriraanye Teketwe kati Buwama mu Mawokota.

Kigambibwa nti, Nsereko yali mujagujagu mu kkubo lyabwe nga badda okuva e Buvanjuba nga bayitidde e Ssesse, era nti ku Ssekabaka Kintu ye yasookanga okuddamu buli kintu ekyabuuzibwanga. Noolw'ekyo ekigambo mu Lussese "KWAMA" ekitegeeza okusooka oba kwaniriza kyamubatizibwa, bwatyo Nsereko olw'obwangu bwe yalina mu buli kintu ne bamuyita "Namuyama" oluvannyuma n'afuuka Namwama. Nsereko ono era yaweebwa omulimo gw'okunonanga ku Lubaale Mukasa e Ssesse. Kabaka yamubuuzanga nti omugenyi wamuyama? Nti yee Ssebo, "omugenyi namuyama (namwaniriza)." Era Namuyama - Namwama kwe kwava n'erinnya ly'ekifo Buwama awali embuga y'Abekkobe.

Okuzaalala kwa Nsereko

Jjajjife yazaala abaana bangi okusukka mu kkumi, era mubo abaamanyika ennyo bebano:

1. Namukangula ono yali muyizzi kkungwa ku Ssekabaka Kintu. Bwebayigganga embogo nga yazigobera ku kizigo. Ono naye yajja ku Buzimwa, kyokka ye teyazaala era bweyafa mugandawe Nankule kwe kumusikira.
2. Lwabiriza oyo ye yali Kawuuta wa Ssekabaka Kintu era ye yasigala Magonga ono ye yazaala Lwabiriza eyagenda n'omulangira Kalemeera e Bunyoro. Oluvannyuma Kabaka Kintu yamuwa ettaka e Katoolingo mu Busiro era n'aweebwa omulimo ogw'okubanga entaana z'abalangira awamu n'okuwekula akaba ku njole ya Ssekabaka.
3. Mabingo Magere ono ye yabajjanga olunyago lwa Ssekabaka Kintu omwawangwanga effumu Kintu lye yafumisanga empeewo okwavanga eddiba eryakolwangamu enkanamo ya Ssekabaka Kintu e Magonga. Bwatyo n'afuuka muwanzi w'amafulu ga Kabaka Kintu e Nnono Magonga oyo ye teyavaayo.
4. Kiragga ono jjajjife Nsereko gwe yafuula Kitaawe ne mwanyina

Nabwami n'abamenyerako "OLUKANDA" ng'amaze okuzaala abalongo "Kayongo ne Male" abakuumibwa Omutaka KYANA e Ttiribogo Mawokota ijajja w'ekika era omukulu w'olunyiriri lw'Akasolya omuva ba Namwama.

5. Sikyemanywa Ssekkonge ono yeyasikira ijajjife Nsereko Namwama.
6. Walubandwa - Kabengwa n'ono yali muyizzi nnyo naye yajja ku Buzimwa n'abalala era kwe yafiira.
6. Nakanyakaali ono ye yazaala Kakinda e Jalamba, ne Mukooge e Ggolo, Mawokota.
7. Kayiwa
8. Busuulwa.
9. Bukulu n'abalala.

Bwe kityo Buzimwa kyafuuka obutaka obukulu obw'Abekkobe obusangibwa mu Ggombolola ya Ssaabagabo Muduuma ku Luguudo lwe Mit-yana Mailo 22 okuva e Kampala. Eyo Bannamwama abasinga obungi gye baazikibwa ne bazzukulu babwe.

Embuga enkulu eya Namwama eri Buwama mu Ggombolola ya Musale ku Luguudo lw'e Masaka. Era eyo ijajjife Nsereko Kalamazi Namwama omubereberye tutegeezebwa nti gye yabulira mu lusozi Teketwe.

Ijajjife ono yalina effumu lye eritaamuka nga mu ngalo lye yalwanyisanga nga liyitibwa "MAZINA GANDIGITA". Ijajjife Nsereko ng'ali ku Buzimwa yalwanirako entalo nnyingi nnyo, era n'alumba n'Abanyoro abaalinga ku mitala Teketwe, Kayenje, Misindye awamu ne Kyabadaaza ng'agaziya Buganda. Olutalo olwasembayo yalwanyisa ennyiriri bbiri, olumu ye mwene mwe yali lwayita Kayenje ne Misindye. Yagendanga akuba engoma nga evuga nti "Tagobwa". Ate olunyiriri olulala lwayita Kyabadaaza, luno lwe lwakulemberwa omwana we Kabengwa. Kabengwa olw'okuba yayagalanga nnyo embwa, ye yali akusiza ku ngoma ya kitaawe eyiye kye yavanga evuga nti "Embwa ekooye,

gireete erye eggumba. Ye omukazi leka eyo." Olwo nno omubala gw'Abekkobe nga gugenda gukula.

Nsereko ng'amaze okugoba Abanyolo ku Teketwe (Buwama), ate nga talina kisulo kiri kumpi na nnyanja kye yava asaba mukama we Kintu afune w'ayinza okuvanga amangu okukwata eryato okunonanga ku Lubaale Mukasa e Sseese. Awo kwe kwejjulura n'ava e Buzimwa n'asenga e Teketwe. **Abazira ab'edda mu kika ky'Abekkobe** Bano be bamu ku basajja enjasabiggu Abekkobe ab'edda, abajjukirwa olw'ebyo bye bakola:

1. Asooka ye Jjajjaffe Nsereko Kalamazi yennyini, yali musajja nkwata ngabo, mu kulwanyisa Bemba Musota awamu nokugoba Abanyolo mumasaza Mawokota ne Butambala. Era ye yatandikawo ekika Kyekkobe.
2. Omuzira Kyewalabye e Kabyuma Buwekula
Kyewalabye ajjukirwa ku linnya Luwekula ow'essaza afuga Buwekula. Erinnya Luwekula lyava ku muzira Kyewalabye Owekkobe eyalwana n'awangula ekitundu ky'e Buwekula okuva ku Bunyoro ku Ssekabaka Kamaanya. Era nga y'omu kwabo Ssekabaka Kamaanya be yafuga nabo Obuganda. Yatiibwanga nnyo Abanyolo, era abakazi batyanga n'okugya abaana babwe ku mabega buli lwe bawuliranga nti, Kyewalabye wuuyo nga badduka. Bwe baatukanga awokusifu nga bagamba bannaabwe nti "muwekule" abaana bayonkeko. Okwo kwe basenziira okumutuuma erinya Luwekula. Yaliwo ku Ssekabaka Kamaanya e Kasengejje. Mu kusooka yafugako ku Bwassaabawaali wa Mukwenda ow'Essaza Iya Ssinga nga tanafuuka Luweekula. Lumu yalwana n'Abanyolo n,akoowa n'alagira abakazi nti, mutulabula ng'abalabe bazze naye eby'embu abakazi otulo twabatwala, era teziba mbwa ze kubalabula, n'aduumira bassajja be ne babagoba baali babasse! Bwebamubuuzza nti abakazi tubanone? Yaddamu nti, "abakazi leka eyo kasita embwa zange nzitutte." Waaliwo omusajja omu-

taka Kyewalabye gwe yagoba ku mutala Kabyuma. Ono yali muweesi, nga ye "LUKUBABYUMA". Era ku mutala okwo kwaliko "AMATALE" Omutaka eyagobwa geyafukutangamu ebyuma. Okwo kwe kwava omutala ogwo okuyitibwa "KABYUMA."

Omuzira Ssebuliba e Buddo

Ssebuliba yalya "Obwamakamba" e Buddo, yali musajja njasabiggu. Ssekabaka Ssemakookiro bwe yali ategeka okulumba Mugandawe Jjunju emmandwa n'emugamba nti, laba musajjawo omuzira bamwokere mu nju, naye bw'enesirikka nga tafiiriddeemu, nga Jjunju ajja kuwangukwa. Ssemakookiro kwe kugamba Ssebuliba akikole naye teyalwa n'akkiriza. Yasumikibwa embugo bbiri n'akwata n'amafumu abiri n'engabo nga n'embwa ye emuli ku lusegere kyokka abakyala nga badduse. Ennyumba egenda okusirikka nga Ssebuliba mulamu ye-simbye nga lukoma.

Era embwa yayongera okuganja olw'obutaabulira mukama waayo. Ssemakookiro kwe kuwa Ssebuliba obwami Obwamakamba e Buddo.

Omuzira Mutumba

Omuzira Mutumba eyali Mukwenda ku Ssekabaka Kyabaggu yalwanyisa Abanyolo n'abagoba ku mutala Lubanja mu Ssinga. Era Mutumba ye yagobayo Omunyolo Omutaka gwe baayitanga NAMUNKULULU. Awo Mutumba kwe kusaba Namwama amuwe omuntu akuumeyo, ye kwe kumuwa omwanawe Ssebuliba akuumengayo. Ssebuliba naye bwe yatuukayo yakola kye kimu n'alwanyisa ensigalira z'Abanyolo ezaali zisigaddeyo.

Kigambibwa nti Ssebuliba aba akomawo kwe kusitama n'akunkumula omusulo mu kawonvu, gye gwalaga ne wafuuka akagga ne katuumibwa Ssebuliba. Akagga ako kasangibwa Lubanja mu Ssinga. Awo Namwama kwe kusimbira Ssebuliba oyo, omutuba ku Lubanja. Abakyala b'Ekkobe abaayitimuka mwemuli Namale Nkomommo eyay-

imbira ennyo Ssekabaka Edward Muteesa II, waliwo ne Hadija Namale ne Maliyamu Namale n'abalala.

Egimu kumirimo Abekkobe gye bakola mu Bwakabaka

1. Namwama yeyagobereranga Lubaale Mukasa e Ssesse.
2. Ow'essiga Lwabiriza e Katoolingo y'abanga entaana z'a balangira era ye yaggyanga akaba ku njole ya Ssekabaka.
3. Abekkobe bebawanga amafumu ga Kabaka mu nnyago era bayitibwa bawanzi.
4. Wanda y'afuuyira Kabaka ekkondeere eriyitibwa Mwokoola alifuuyira wamu ne Makanga Oweemmamba nga ye afuwa erirye eriyitibwa Kawunde.
5. Ow'essiga Kakinda, y'akinda olubugo olusumikibwa Omulangira ng'alya Obuganda (Obwakabaka).
6. Abekkobe bebamu kubayizzi ba Kabaka okuyita muw'Essiga Namukangula.
7. Omutaka Kutulako yaggulira Omulangira ekkubo e Kasenge nga agenda e Naggalabi okitikkirwa.

Amanya ga Bannamwama okuva ku yasooka

Namwama	Gye yaziikibwa	Omulembe	Omwaka
1. Nsereko Kalamazi	Teketwe Buwama	Kintu	1200-1230
2. Ssiyemanywa Ssekkonge	Butamba	Kintu	
3. Bamwanjula			
4. Bakiranze			
5. Walubandwa		Nakibinge	1440-1490
6. Kyambalango I		Mulondo	1490-1510
7. Lukookera		Mulondo	
8. Mayengo		Ssuuna I	1530-1555
9. Masanda		Sekamaanya	1555-1590
10. Kateta		Kimbugwe	1590-1610

11. Kiragga	Katuuso	Mutebi I	1650-1670
12. Kkulanju		Jjuuko	1670-1682
13. Kikaawa		Jjuuko	
14. Magajja	Magala -Buzimwa	Kayemba	1682-1690
15. Mukooki		Ndawula	1700-1710
16. Kironde I		Mawanda	1740-1760
17. Ssemagwatala	.	Mawanda	
18. Ssemiti	.	Namugala	1760-1770
19. Tebakyagenda	.	.	
20. Ssekirembe	.	.	
21. Muluuli	.	.	
22. Sserukomaga	.	.	
23. Baliminsi	.	.	
24. Kigembe			
25. Nabbumba	Magala -Buzimwa		
26. Nannyumba	Kayabwe		
27. Kavavagalo	Kayabwe		
28. Nakatanza	Vumba		
29. Kasala			
30. Muwakanya	Magala -Buzimwa	Muteesa I	1856-1884
31. Kitemagwa	Magala -Buzimwa	Mwanga II	
32. Kabizzi	Magala -Buzimwa		
33. Ssematimba	Magere		
34. Kironde II	Buyiwa	Kiwewa	1888-1888
35. Musuyi	Ddamba	Kalema	1888-1889
36. Alafaili Kawuma	Buyongo-Buzimwa	Mwanga II	1889-1897
37. Yosefu Byekwaso I	Buwama	Chwa II	1897-1937
38. Yozefu Byekwaso II	Buwama	Chwa II	
39. Leonard Kiragga		(Muteesa II)	1962-2001
40. Augustine Kizito Mutumba		(Mutebi II)	2001

Amannya agatuumibwa mu Bekkobe:

Amannya gano mulimu agatatumibwa mu buli Ssiga nolw'ekyo kikulu nnyo okwebuuzza ku bakulu abakuzaala nga tonatuuma mwana linnya lyonna.

Abalenzi

Bakiranze	Kikaawa	Mirundi	Ntembo
Balasa	Kiki	Misango	Nviiri
Balimunsi	Kimanje	Miwanda	Sikweyama
Bampigga	Kinaalwa	Mpaka	Ssebabi
Bamwanjula	Kirabira	Mugubya	Ssebatindira
Bitalo	Kiragga	Mujwiga	Ssebitengero
Bululu	Kiregeya	Mukaddem-	Ssebuliba
Busuulwa	Kironde	wangu	Ssejjongo
Jjuuzi	Kitemagwa	Mukooki	Ssekamatte
Kabengwa	Kivumu	Mulaalira	Sseki remba
Kabizzi	Kizito	Mulungu	Ssekkonge
Kaddu	Kkonde	Muluuli	Ssemagulu
Kasala	Kkulanju	Musuyi	Ssemagwatala
Katembe	Kyambalango	Muteeweta	Ssematimba
Kateta	Kyewalabye	Mutumba	Ssemiti
Kavavagalo	Lukookera	Muwakanya	Ssemmombwe
Kawuma	Lule	Nabbumba	Ssen nyomo
Kayiwa	Lwabiriza	Nabbwaga	Ssen nyondo
Kayongo	Mabingo	Nakanyakaali	Ssentumbwe
Kazi ro	Mabiriizi	Nakatanza	Sserukomaga
Kibaya	Magaja	Nankalanguse	Ssettuba
Kibombo	Magala	Nannyumba	Ssevvume
Kibugo	Magoma	Naayinda	Ssewakiryanga
Kigembe	Makokwa	Nkangufu	Ssikyemanywa
	Male	Nkayivu	Tebakyagenda
	Masanda	Nnyago	Waakuze
	Mayengo	Nogoli	Walubandwa
	Mbi ro	Nsereko	Wantaate
		Nsozi	Zingobukeedo
		Ntanzi	

Abawala

Balilaanye	Nakakaawa	Nambi
Katana	Nakalembe	Namboga
Kiwaamaaso	Nakamatte	Nambooze
Kiwabudde	Nakasinde	Namboyera.
Lwantanya	Nakatudde	Nammembe
Mbatudde	Nakawuma	Nango
Mbawadde	Nakayiwa	Nansereko
Nababi •	Nakibuule	Nantege
Nabanoba	Nalule	Nantumbwe
Nabikaajumbe	Nalwanga	Nassimbwa
Nabitengero	Namale	Ndyona
Nabwami	Nambalirwa	Nnaamala
Nabweggamo		Ntabadde
Najjolo		

**OKULANYA KWANGE MU KIKA KY'EKKOBE
BAJJAJJAABO BALAMBIKE NGA BWE BAZAALAGANA
NG'OMU AZAALIBWA ADDIRIRA SSO SIBAALUGANDA.
JJUKIRA NTI BULI KY'OJJUZA WANO KIRAGA AMAZIMA
N'OKUMANYA BY'OLINA. SABA OYAMBIBWE OJJUZE EKYO
EKITUUFU KYOKKA. BW'OGOBERERA AMAGEZI AGO
ONOOBA OYAMBYE MUKUZIMBA EKIKA AKYO NE BUGANDA.**

NZE			
OW'E			
NDI MUTABANI/MUWALA WA			
AGALAMIDDE/ ALI E			
NDI MUZZUKULU WA			
AGALAMIDDE/ ALI E			
NDI MUZZUKULU WA			
AGALAMIDDE/ ALI E			
NDI MUZZUKULU WA			

AGALAMIDDE E			
NDI MUZZUKULU WA			
AGALAMIDDE E			
NDI MUZZUKULU WA			
AGALAMIDDE E			
OKUSIMBIRA DDALA KU NAM- WAMA NSEREKO OMUBEREBERYE AGALAMIDDE MU LWAZI KU LU- SOZI TEKETWE BUWAMA MA- WOKOTA. MAAMA WANGE YE			
MUWALA WA	YEDDIRA		
MUZZUKULU WA		E	
NDI MUSAJJA/MUKAZI MUGANDA, NEDDIRA KKOBE NVA MUNJU YA		E	
MU LUGGYA LWA		E	
MU LUNYIRIRI LWA		E	
MU MUTUBA GWA		E	
MU SSIGA LYA		E	
MU MUTAKA NAMWAMA OW'AKASOLYA K'EKIKA KY'EK- KOBÉ.			

EKIKA KY'ABE KKOBE

OMUZIRO	KKOBE
AKABBIRO	KKAAMA
OBUTAKA	BUZIMWA - MAGALA,MAWOKOTA.
EMBUGA	BUWAMA, MAWOKOTA
OMUTAKA OWAAKASOLYA	NAMWAMA
OMUBALA	KASONZI, MULWADDE ASINDA. OMUKAZI LEKA EYO EMBWA GIREETE. BAMPADDE GGUMBA LUMA OKWO.